

Myslieť ako hora

John Seed, Joanna Macyová, Pat Flemingová, Arne Naess: **Myslieť ako hora. K stretnutiu Rady všetkých bytostí.** (Z anglického originálu *Thinking Like a Mountain, Towards a Council of All Beings* New Society Publishers, Philadelphia, 1988) preložila Ludmila Sabová. Vydala Nadácia Zelená alternatíva, Piešťany 1993, s. 124.

Vďaka piešťanskej nadácii Zelená alternatíva máme možnosť zoznámiť sa s pozoruhodným výberom textov zástancov hlbkovej ekológie, ktorý zostavil John Seed, známy bojovník za záchranu tropických pralesov. Prinášajú zaujímavé námety ako „radikálne zmeniť srdcia“ dnešných ľudí, pretože „len úplná revolúcia v našom vedomí natrvalo pomôže pri zachovaní tých systémov, ktoré podmieňujú život na našej planéte“ (s. 18).

Indiáni zo severoamerického kmeňa Hopi veria, že sú potomkami hadov a na počesť svojich predkov odnepamäti každoročne usporadúvajú rituál „hadieho bratstva“. Zmyslom rituálu je premeniť nehostinnú púšť na priateľný domov pre ľudí. Je to vlastne privolávanie dažďa, zabezpečenie dostatku vlhky na celý rok. Zmenu vonkajšieho prostredia chcú však Indiáni dosiahnuť zmenou seba samých - aspoň symbolickou - premenou na hada. Na živočícha, ktorý nemá problémy s nedostatkom vlhky, dokáže sa dokonale orientovať a prispôbiť svojmu prostrediu.

My, moderní ľudia, sme si z hada, a nielen z neho, vytvorili nepriateľa, na ktorom odreagujeme svoj nezvládnutý nadmerne vyvinutý agresívny pud. Mohli by sme sa s psychoanalitikmi zamýšľať nad tým, že odmietnutie hada našou civilizáciou je symptomatické a pýtať sa, čo sme vlastne odmietli. Koho sme to vlastne vyvreli za ohradu vlastnej morálky. Spolu s autormi knihy sa však opýtame, prečo by sme mali prehliadať múdrosť starých kultúr, používajúcich najrozličnejšie rituály na potvrdenie svojej jednoty s prírodou? Prečo by sme nemohli obnoviť staré, prípadne zaviesť nové, svoje vlastné rituály, na potvrdenie bratstva či sestersva s prírodou, so všetkým živým a neživým? Len preto, že sme rozumné bytosti a v mnohých smeroch sme značne pokročili v porovnaní so svojimi „primitívnymi“ prapredkami, ktorí pociťovali potrebu a dôsledne dodržiavali zvyk potvrdzovať blízkosť s prírodou aj špeciálnymi rituálmi?

Rozum, či skôr jeho nerozumné využívanie, nás priviedli k ekologickej kríze. Útoky na rozum v zmysle sprostredkúvania varovných informácií o stave životného prostredia sa ukazujú ako neúčinné, alebo len málo účinné. Napriek tomu, že zažívame deštrukciu planéty na vlastnej koži, že ju cítime hlboko vo vlastnom vnútri, konáme len veľmi málo preto, aby sme katastrofu odvrátili. Radšej žijeme ako by sa nás to netýkalo, trpíme a naďalej spôsobujeme utrpenie, než by sme sa mali vedome postaviť zoči-voči vlastnej úzkosti, strachu, zúfalstvu, ktoré ničenie života na našej planéte vyvoláva.

Na to, aby sme „chránili strom, ktorého sme kvetom“ (s. 12), musíme sa „vymaniť sa z bežných kofajíc nášho intelektu“ (s. 22), „začúť vo svojom vnútri hlasy plačúcej Zeme... a nechať cez seba prehovoriť iné formy života. Je to spôsob, ktorý nám umožňuje vedome prežívať bolesť i silu zo vzájomného prepojenia so všetkým živým“ (s. 16-17).

Toto všetko umožňuje tvorivá dielňa s Radou všetkých bytostí množstvom zaujímavých techník u nás takmer neznámych. Od ekodychu, špeciálneho prehĺbeného dýchania, aktivizujúceho schopnosť rozpomínať sa na jednotlivé fázy evolučného vývoja, cez usmerňované meditácie, vďaka ktorým si môžeme požiť „v koži“ hada, stromu, buriny či hory, obžalovať človeka za krivdy, ktoré nad nami pácha, ale aj dať mu na záchranu života potrebné zdroje, venované evolúciou na rozvoj príslušného druhu, prebudiť či posilniť potenciál, ktorý je v ňom latentne obsiahnutý.

Cieľom je, „aby sevrknutý obraz nášho ja, podmienený hlavným prúdom našej kultúry a jej inštitúciami sa rozvinul do širšieho, staršieho a húževnatejšieho obrazu nášho pravého ekologickeho Ja“ (s. 96). Aby sme sa zbavili ľudského šovinizmu, ktorým podľa Johna Seeda antropocentrizmus je. Uvedomili si to, čo vedeli už starí Indiáni - ako to vyplýva z Posolstva Náčelníka Seattla: „Zem nepatrí človeku; človek patrí zemi... všetky veci sú spojené tak, ako krv spája jednu rodinu... Čokoľvek postihne zem, postihne i synov zeme. Človek nespriada pavučinu života, on je len jedným vláknom v nej. A čokoľvek urobí pavučine, urobí sebe samému“ (s. 72). Arne Naess zdôrazňuje, aby sme svoje konanie v mene záchranu života neprežívali ako sebaobmedzovanie či obeť, ale naopak, ako seba-realizáciu, „stotožnenie sa so všetkými formami života, s ekosystémami a s Gaiou“ (s. 34). Potom budú naše činy nielen mravné, v Kantovom zmysle konania proti vlastným sklonom, sebaoprávanie a záujme splnenia si mravnej povinnosti, ktorá je nášmu chceniu cudzia, ale budú krásne, „ak urobíme to, čo je správne, pretože máme k tomu pozitívny vzťah.“ Lebo: „z prehĺbeného a rozšíreného ja vyplynie nutná starostlivosť ako niečo úplne prirodzené, lebo

ochranu voľnej prírody pociťuje a chápe ako ochranu svojho vlastného ja“ (s. 34).

Kniha sa dá použiť ako vynikajúci metodický návod na rozvíjanie ekologickeho povedomia vo výchovno-vzdelávacích zariadeniach i ochranárskych organizáciách. Sotva nechá čitateľa ľahostajným - evokuje napr. otázky: Čo môžeme urobiť konkrétne my pre našu planétu? Aké zmeny chceme urobiť vo svojom spôsobe života? Čo urobíme v nasledujúcom roku? Akú na to potrebujeme podporu? Ako môžeme my pomôcť iným? Pretože: „nie sme tu na to, aby sme svet dobyli, ale na to, aby sme ho objali“ (s. 33).

Janka Morongová

Nový meteorologický slovník

Meteorologický slovník výkladový a terminologický (s názvami hesiel v slovenčine, češtine, angličtine, nemčine, francúzštine a ruštine). Vydalo Ministerstvo životného prostredia ČR vo vydavateľstve Academia Praha, 1. vydanie, 594 s.

Letecké i pozemné operácie II. svetovej vojny podmienili širšiu potrebu poznania počasia a nové technické prostriedky (radary, počítače) umožnili kvalitatívny rozvoj meteorológie a vedných disciplín, ktoré s ňou súvisia. Po II. svetovej vojne tento pokrok podporil rozvoj kozmonautiky (vytvorenie systému meteorologických družíc, miniaturizácia a automatizácia merania veličín charakterizujúcich procesy v atmosfére, zdokonalenie výpočtovej techniky) a vznik Svetovej meteorologickej organizácie ako špecializovanej zložky OSN.

V procese viac ako 50-ročného rozvoja meteorológie zaniklo mnoho predtým používaných termínov, vznikli stovky nových názvov a zmenil sa i obsah mnohých pojmov. Ak nechceme byť v tomto procese pasívni, musíme poznať ich obsah a vytvárať k nim slovenské ekvivalenty. Zdôrazňujem, že meteorologická terminológia, na rozdiel od názvosloví v iných vedných odboroch, nemá dosiaľ vhodnú normu. V meteorologickom názvosloví je rozhodujúci stupeň zaužívania pojmov, resp. úzus. Mnoho

pojmov však významovo kolíše a nie je jasné, do akej miery majú charakter odborných termínov. Pre vývoj odbornej terminológie je tento slovník rozhodujúcim zdrojom pojmovej základne na viac desaťročí.

S prácami na slovníku sa začalo už v 50. rokoch a organizovala ich Československá meteorologická spoločnosť. Na spracovaní sa zúčastnili desiatky českých i slovenských meteorológov, ktorých vekovo možno zahrnúť do troch generácií (približne 1/4 z nich už nežije). V slovníku sú výsledky úsilia, ktoré desiatky rokov smerovalo a zblížovalo našu meteorologickú verejnosť v Čechách i na Slovensku. Paralelné uvádzanie českých a slovenských termínov (spolu s cudzojazyčnou verzou) prispieje k prehĺbeniu vzájomného porozumenia a spolupatričnosti i v budúcich rokoch.

Na posúdenie kultúrnej (i vedeckej) úrovne národa (stupňa rozvoja vedy) slúži množstvo kritérií. K základným prejavom kultúrnosti patrí vycibrenosť, bohatosť a exaktnosť vyjadrovania. Každý vyspelý človek (národ, štát) dbá o jednoznačnosť, výkladovú správnosť a zrozumiteľnosť toho, čo sa napíše, alebo povie. Preto má Meteorologický slovník, už len pre súhrn pojmovej základne, významné miesto vo vývoji našej meteorológie.

Ku každému tak obsiahlemu dielu možno vysloviť výhrady, príp. nové námety. Napriek tomu bude slovník vynikajúcou pomôckou nielen pre vedeckých a prevádzkových pracovníkov v meteorológii, ale aj pre špeciálnu prekladateľskú činnosť. Spíňa nároky na terminologickú jednoznačnosť, výkladovú správnosť a zrozumiteľnosť, v súlade so súčasným stavom vedeckého poznania.

Slovník možno charakterizovať komplexným poňatím, úplnosťou odborných výrazov a exaktnou definíciou javov. Dosahuje i predstihu úroveň podobných svetových publikácií; obsahuje 4111 hesiel, 3222 z nich je výkladových a 889 odkazových. Je to prvý meteorologický slovník vydaný v spolupráci českých a slovenských autorov. Obsahuje zoznam odborných skratiek, menný register a abecedné registre cudzojazyčných termínov, zahŕňa aj najčastejšie frekvencované pojmy z oblasti fyziky, geografie, geológie a životného prostredia. Svojím poňatím je moderný a časovo aktuálny.

Meteorologický slovník v cene 100,- Sk si možno objednať na adrese:

Slovenský hydrometeorologický ústav
Jeséniova 17

83 315 Bratislava

Ferdinand Šamaj

**A. Buček, M. Kunderata, J. Löw, J. Ungerma-
n: The strategy of sustainable development of
agricultural landscape**

The forming of our cultural landscape was historically in close connection with the development of agricultural land use. Radical changes in use of agricultural technologies after the IInd World War significantly influenced the structure of agricultural landscape in Western, as well as Eastern Europe. The problem of overproduction of foodstuffs and interferences to agricultural land use appear in regional, national and European level. The strategy of agriculture used on these levels will determine the further development of European agricultural countries. For the strategy of protection as sustainable development of agricultural landscape in the Czech Republic and Slovak Republic are formed measures that ought to lead to getting over the present crisis in agriculture.

**Z. Bedrna: Alternative agriculture and nature
protection**

In alternative agriculture the protection of soil, hydrosphere, plants and animals becomes conspicuous. This kind of soil management intensifies ecological landscape stability and its aesthetic function. Diversity of landscape elements is more intensive by alternative than by conventional soil management.

**F. Šamaj: Agrometeorological resources of the
solution of the foodstuffs problem**

Production relations have been changed by the development of agriculture in the last decades. Transition to the large-scale production influenced agrotechnical methods as well the development of new varieties, structure of sowing, development of chemization etc. By introduction of new methods the productivity of agricultural production increased and at the same time also increased its dependence on the weather.

In connection with the new tasks and plans of agriculture, meteorologists have to solve the problems especially of local short- and medium-term forecast from the viewpoint of planning of working process in different vegetation periods, of elaboration of yield forecast, irrigation need, occurrence of diseases and plant pests, forecast of suitability and usefulness of chemical protection of single agricultural plants; introduction of protection against harmful phenomena of weather as chills, hailstorm etc. The solution of these task needs the development of agrometeorological service and its international cooperation.

**M. Kyselka: Aesthetics of agricultural
landscape**

The evaluation of aesthetics of agricultural landscape is in the course of the New Age history developed and changed its criteria. Today landscape aesthetics is interpreted as an integral component to ecological aspects. The article deals with landscape beauty in different levels of human impacts including also technical works being situated into the landscape by man. It deals in detail with „agrodesign“ as a method of aesthetic formation of the agricultural landscape. Its original conception from the seventies is expanded to present conditions of restructuring of agricultural subjects and new formation of the agricultural landscape.

**T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, M. Moyzeová, Z.
Rózová: Ecological evaluation of agricultural
landscape**

Agricultural production is influenced especially by natural conditions and ecological problems of the territory. Abiotic indices of the landscape are characterized by desiccation, erodibility, cultivability and motion of agrochemicals in soil; from biotic indices have been evaluated physiognomic-ecological types of shore stands, types and quality of the structure of landscape and settlement verdure, suitability and importance of the biotopes of animals; socio-economical activities entered through the evaluation of the problems of nature protection, ecological landscape stability, natural resources and endangerment of the environment. These foundations form the base in determination of suitability of the territory for proposed social activities and for proposal of measures. Main outputs are used in the proposal of a new ecologically optimum dissection and land utilization, in the proposal of the measures for permanent conservation of soil productivity, for formation of the network of the biotopes of high quality from ecological viewpoint and in the proposal for environmental protection.

**Z. Krnáčová, Z. Bedrna: Potential endanger-
ment of agricultural soils of Slovakia by cer-
tain degradation influences**

In the conditions of intensive utilization of natural resources including soil, the impact of changes of ecological factors on human society are much more intensive than by extensive influence of man. In Slovakia the influence on soil ecosystem is so significant that without the reasonable regulation of the factors limiting soil fertility will be impossible to ensure plant production in the required amount and of re-